

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Kateřiny Šimáčkové a JUDr. Bohuslava Hnízdila v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 16, Praha 2, v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2012, č. j. 10 A 13/2012 - 13,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Stěžovatel podal u Městského soudu v Praze dne 23. 1. 2012 žalobu, jíž se domáhal toho, aby soud vůči žalovanému vydal rozsudek tohoto obsahu: „Zakazuje se tomuto ústřednímu orgánu státní správy na úseku soudnictví, aby pokračovalo v porušování žalobcova práva na doručení vyrozumění o stížnosti, a přikazuje se mu, aby obnovilo stav před zásahem, k říjnu 2011, kdy vypršela lhůta k vyřízení tohoto podání, doručovaného poštovní cestou 1. srpna (vlastní značka MS010811/9), a neprodleně vydalo rozhodnutí o procesní otázce (správnost vyřízení stížnosti na nečinnost).“

[2] Z kopie stížnosti adresované Ministerstvu spravedlnosti dne 27. 7. 2011, vyplývá, že jí stěžovatel dal podnět k přezkumu postupu žalovaného stran jeho stížnosti na průtahy v řízeních před Okresním soudem v Jindřichově Hradci a na nezákonné doručování písemností tímto soudem.

[3] Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2012, č. j. 10 A 13/2012 - 5, byl žalobce vyzván, aby ve lhůtě do 10 dnů od doručení tohoto usnesení zaplatil soudní poplatek z podané žaloby ve výši 2000 Kč.

[4] V reakci na výzvu Městského soudu v Praze k zaplacení soudního poplatku zaslal žalobce soudu žádost o osvobození od soudních poplatků a vyplněné prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků. V těchto dokumentech uvedl, že nemá žádný majetek a že jeho jediným příjmem je dávka pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Dne 12. 1. 20011 stěžovatel soudu doložil listinu potvrzující poskytování dávek v hmotné nouzi žalobci i v roce 2011, listina byla evidována pod Spr. 229/2011.

[5] O žádosti o osvobození od soudních poplatků rozhodl Městský soud napadeným usnesením (ze dne 22. 2. 2012, č. j. 10 A 13/2012 - 13), a to tak, že žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznal.

[6] Městský soud konstatoval, že v daném případě je na místě odepřít žalobci dobrodiní institutu osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, (dále jen „s. ř. s."). Toto své rozhodnutí odůvodnil stoupajícím počtem sporů iniciovaných žalobcem (v roce 2008 – 3 žaloby, v roce 2009 – 27 žalob, v roce 2010 – 67 žalob, v roce 2011 – 98 žalob, za měsíc leden 2012 – 15 žalob) a jejich samoúčelným charakterem a postupem žalobce, z něhož podle městského soudu není patrná snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen dílčích úkonů správního orgánu i soudu.

[7] Podle městského soudu nemá být osvobození od soudních poplatků institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. Mezi takové spory však podle městského soudu předmětný spor nelze zařadit, jelikož se netýká, a to ani nepřímo, stěžovatelova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí, ale jde o spory vyvolané stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí.

[8] Městský soud proto dospěl k závěru, že žalobce má jistě právo domáhat se toho, aby byla jeho stížnost adresovaná žalovanému vyřízena, avšak za existujících okolností, z nichž je patrné, že předmětný spor nespadá do kategorie těch, které se týkají jeho životní sféry, je na místě mu výjimečně osvobození od soudních poplatků odepřít.

[9] Podanou žalobu tak městský soud vyhodnotil jako zjevně neopodstatněnou.

[10] Proti tomuto usnesení podal stěžovatel kasační stížnost. V této stížnosti napadenému usnesení a městskému soudu především vytýká, že se místo žalobních tvrzení zabýval jeho stížností k žalovanému a odmítl tak posoudit podstatu projednávaného sporu, a dále, že se pokouší z otázky, která nemůže být předmětem řízení, dovodit neúspěšnost soudní obrany.

[11] Nejvyšší správní soud nejprve posuzoval přípustnost kasační stížnosti podle soudního řádu správního a dospěl k závěru, že stěžovatel je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a tuto kasační stížnost podal včas. V kasační stížnosti uplatňuje stěžovatel námitky z důvodů dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nejvyšší správní soud nepřehlédl, že stěžovatel není v řízení o kasační stížnosti zastoupen a že neuhradil soudní poplatek za toto řízení. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž stěžovateli nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, by však trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku či podmínce povinného zastoupení znamenalo jen další řetězení téhož problému (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77).

[12] Dále Nejvyšší správní soud přistoupil k věcnému posouzení kasační stížnosti v rámci stěžovatelem uplatněných kasačních důvodů. Nejvyšší správní soud v rozsahu daném kasační stížností přezkoumal napadený rozsudek městského soudu včetně řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[13] Nejvyšší správní soud se neztotožňuje s argumentací městského soudu spočívající v tom, že stěžovatel nemá nárok na osvobození od soudních poplatků, protože podává velký počet žalob či že se vedený spor netýká jeho životní sféry. Nejvyšší správní soud však přisvědčuje dalšímu argumentu městského soudu pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků, spočívající v zjevné neopodstatněnosti podané žaloby.

[14] Městský soud správně vyhodnotil, že sama stížnost žalovaného, která je podkladem celého sporu, nemá šanci na meritorní úspěch, proto i navazující soudní spor by nemohl být pro stěžovatele úspěšný. Nejvyšší správní soud se odvolává na svou předchozí judikaturu v této věci, a to např. na rozsudek č. j. 6 Ads 109/2010 - 47 z 15. 12. 2010.

[15] Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce § 36 odst. 3 s. ř. s. především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. V daném případě stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků, tím je splněn první předpoklad. Z napadeného rozhodnutí městského soudu vyplývá, že městský soud dospěl k závěru, že i třetí předpoklad, tedy doložení nedostatku prostředků, bylo v případě žalobce naplněno. Městský soud naopak dospěl k závěru, že v posuzovaném případě nebyla naplněna zákonná podmínka osvobození od soudních poplatků, spočívající v tom, že podaný návrh na zahájení řízení není zjevně neúspěšný.

[16] Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že odmítnutím osvobození od soudního poplatku může dojít k vážnému omezení práva účastníka na soudní ochranu, avšak na druhou stranu výhoda spočívající v osvobození od soudních poplatků může být účastníku poskytnuta pouze při současném naplnění zákonem stanovených podmínek. Stěžovatelova žaloba pak zjevně nemůže být úspěšná, neboť jeho podání nemůže žalovaný vyhovět, a proto ani soudní rozhodnutí v uvedené věci by stěžovateli neposkytlo kýžený výsledek.

[17] Jak již Nejvyšší správní soud judikoval, mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř."), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: *„Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva", úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu."*

[18] Při rozhodování o přiznání či nepřiznání osvobození od soudních poplatků však Městský soud v Praze správně přihlížel k dalším okolnostem případu, nejen k majetkové situaci stěžovatele.

[19] Nejvyšší správní soud odkazuje také na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého *„V této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od nějž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08."*

[20] Mají-li soudní poplatky zajistit výše uvedenou regulační funkci, musí soudy kromě majetkové situace účastníka řízení zohlednit i další okolnosti případu, např. v podobě procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem. Jak bylo shora uvedeno, Nejvyšší správní soud již vyslovil, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žalobce je také úvaha, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (srov. shora citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Jakýkoli jiný závěr by byl v rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení mohl pouze pro

svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu i za okolností, jež svědčí o svévoli či šikanózním výkonu práva anebo představuje zjevně neúspěšný návrh.

[21] Z výše uvedených důvodů tedy dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že napadené usnesení Městského soudu v Praze netrpí nezákonností ani jinou vadou podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., a kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

[22] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona. Žalovaný měl ve věci úspěch, nevznikly mu však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec jeho běžné činnosti, proto mu soud právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. dubna 2012

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu